

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk Önt a Magyar Tudomány Ünnepe 2016 rendezvénysorozat keretében az MTA-MAB Állam- és Jogtudományi Szakbizottság által szervezett

Új kihívások a XXI. század magánjogi felelősségében

c. tudományos és szakmai konferenciára.

A konferencia helyszíne és időpontja:

2016. november 11. (péntek) 9:00-16:00 Miskolci Egyetem, A6. épület fsz. XXI. előadó

A konferencia részletes programja:

8:55 Megnyitó

9:00 Dr. Leszkoven László egyetemi docens: A magánjogi felelősség határai, a felelősség funkciói

9:15 Dr. Olajos István egyetemi docens: A szerződés és a jognyilatkozatok érvénytelenségének kérdései a földforgalomban.

9:30 Dr. Juhász Ágnes PhD, egyetemi adjunktus: Tájékoztatási és együttműködési kötelezettség a szerződési jogban

9:45 Dr. Tóth Gergő József tudományos segédmunkatárs: A kárenyhítési kötelezettség megszegése mint a közös károkozás speciális esete ?

10:00 Dr. Pusztahelyi Réka PhD, egyetemi adjunktus: A veszélyes üzem mint objektív felelősségi tényállás és a károsulti közrehatás

10:15 Dr. Rácz Zoltán egyetemi docens : A veszélyes üzemi felelősség és az üzemi balesetért való felelősség jogágakon átívelő szabályai

10:30 Dr. Tóth Hilda egyetemi docens: Az üzemi balesetek kártérítési jogának változásai

10:45 Dr. Mélypataki Gábor PhD, egyetemi tanársegéd: A veszélyes üzemek létesítésével és működtetésével összefüggő munkajogi és társadalombiztosítási felelősségi kérdések

11:00 Dr. Csák Csilla habilitált egyetemi docens, intézetvezető - Dr. Hornyák Zsófia tudományos segédmunkatárs: A környezetjogi kárfelelősség elmélete és gyakorlati megoldásai

11:15 Dr. Szilágyi János Ede habilitált egyetemi docens - Kocsis Bianka doktorandusz: Az atomenergia jogi szabályozása a felelősségi kérdések tükrében

11:30 vita – beszélgetés

12:00- 13:00 Ebédszünet

- 13:00 Prof. Dr. Prugberger Tamás professzor emeritus: A munkaviszony megszűnésének, megszüntetésének néhány újragondolást igénylő szabálya
- 13:15 Dr. Kenderes György egyetemi docens : A munkajogi felelősség ellentmondásai
- 13:30 Dr. Jakab Nóra egyetemi docens - Dr. Szekeres Bernadett doktorandusz: A gazdaságilag függő munkavégzőkre vonatkozó jogi szabályozás a felelősségi kérdések tükrében
- 13:45 Dr. Tóthné dr. Majoros Tünde doktorandusz: A gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének felelősségi kérdései
- 14:00 Dr. Barzó Tímea egyetemi docens, tanszékvezető: Felelősségi kérdések az egészségügyben
- 14:15 Dr. Sági Edit tudományos segédmunkatárs: Felelősségi viszonyok a szerzői jogi jogsértések esetén
- 14:30 Dr. Kriston Edit doktorandusz: A házastársak vagyona feletti rendelkezésből eredő aktuális felelősségi kérdések
- 14:45 Dr. Barta Judit egyetemi docens, tanszékvezető: Felelősségi kérdések a tervezési és kivitelezési vállalkozási szerződések körében
- 15:00 Dr. Miskolczi-Bodnár Péterné Dr. Harsányi Gyöngyi egyetemi docens: A közraktár custodia felelősségének egyes kérdései
- 15:15 vita, beszélgetés
- 16:00 A konferencia zárása

A konferencia az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósul meg.

Miskolc, 2016. október

Prof. Dr. Prugberger Tamás, az MTA doktora
MTA-MAB Állam- és Jogtudományi Szakbizottság elnöke

„Új kihívások a XXI. század
magánjogi felelősségében”

Miskolc, 2016. november 11.

Új kihívások a XXI. század magánjogi felelősségében

2016. november 11. (péntek) 9:00-16:00
Miskolci Egyetem, A6. épület fsz. XXI. előadó

A konferencia részletes programja

8:55 Megnyitó

9:00 Dr. Leszkoven László egyetemi docens:

A magánjogi felelősség határai, a felelősség funkciói

9:15 Dr. Olajos István egyetemi docens:

A szerződés és a jognyilatkozatok érvénytelenségének kérdései a földforgalomban.

9:30 Dr. Juhász Ágnes PhD, egyetemi adjunktus:

Tájékoztatási és együttműködési kötelezettség a szerződési jogban

9:45 Dr. Tóth Gergő József tudományos segédmunkatárs:

A kárenyhítési kötelezettség megszegése mint a közös károkozás speciális esete?

10:00 Dr. Pusztahelyi Réka PhD, egyetemi adjunktus:

A veszélyes üzem mint objektív felelősségi tényállás és a károsulti közrehatás

10:15 Dr. Rácz Zoltán egyetemi docens:

A veszélyes üzemi felelősség és az üzemi balesetért való felelősség jogágakon átívelő szabályai

10:30 Dr. Tóth Hilda egyetemi docens:

Az üzemi balesetek kártérítési jogának változásai

10:45 Dr. Mélypataki Gábor PhD, egyetemi tanársegéd:

A veszélyes üzemek létesítésével és működtetésével összefüggő munkajogi és társadalombiztosítási felelősségi kérdések

11:00 Dr. Csák Csilla habilitált egyetemi docens, intézetvezető - Dr. Hornyák Zsófia tudományos segédmunkatárs:

A környezetjogi kárfelelősség elmélete és gyakorlati megoldásai

11:15 Dr. Szilágyi János Ede habilitált egyetemi docens - Kocsis Bianka doktorandusz:

Az atomenergia jogi szabályozása a felelősségi kérdések tükrében

11:30 vita – beszélgetés

12:00- 13:00 Ebédszünet

13:00 Prof. Dr. Prugberger Tamás professzor emeritus:

A munkaviszony megszűnésének, megszüntetésének néhány újragondolást igénylő szabálya

- 13:15 Dr. Kenderes György egyetemi docens:
A munkajogi felelősség ellentmondásai
- 13:30 Dr. Jakab Nóra egyetemi docens - Dr. Szekeres Bernadett doktorandusz:
A gazdaságilag függő munkavégzőkre vonatkozó jogi szabályozás a felelősségi kérdések tükrében
- 13:45 Dr. Tóthné dr. Majoros Tünde doktorandusz:
A gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének felelősségi kérdései
- 14:00 Dr. Barzó Tímea egyetemi docens, tanszékvezető:
Felelősségi kérdések az egészségügyben
- 14:15 Dr. Sági Edit tudományos segédmunkatárs:
Felelősségi viszonyok a szerzői jogi jogsértések esetén
- 14:30 Dr. Kriston Edit doktorandusz:
A házastársak vagyona feletti rendelkezésből eredő aktuális felelősségi kérdések
- 14:45 Dr. Barta Judit egyetemi docens, tanszékvezető:
Felelősségi kérdések a tervezési és kivitelezési vállalkozási szerződések körében
- 15:00 Dr. Miskolczi-Bodnár Péterné Dr. Harsányi Gyöngyi egyetemi docens:
A közraktár custodia felelősségének egyes kérdései
- 15:15 vita, beszélgetés
- 16:00 A konferencia zárása

A konferencia az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósul meg.

Miskolc, 2016. október

Prof. Dr. Prugberger Tamás, az MTA doktora
MTA-MAB Állam- és Jogtudományi
Szakbizottság elnöke

Beköszöntő

Tisztelt Olvasó!

Az Igazságügyi Minisztérium pályázati felhívására a Civilisztikai Tudományok Intézete a magánjogi jogtudományok valamennyi területét átfogó kutatási pályázatot nyújtott be 2016 tavaszán, az intézet keretein belül működő két kutatóközponttal – név szerint a Modern Magyar Polgári Jogi és Európai Magánjogi Kutatóközponttal és a Természeti és Humán Erőforrások Joga Kutató Központtal – együttműködve.

Az IM oktatás és kutatásfejlesztési támogatást elnyert pályázat célja – különösen az alábbiakban részletezett egyes kérdésekben – a magánjogi felelősség átfogó kutatása.

Az intézet kutatóinak együttműködése lehetővé teszi adott jelenségek, tipikusan károkozó jogellenes magatartások több szempontú, komplex vizsgálatát. Azoknak a polgári jog, az agrárjog, a munkajog és a kereskedelmi jog területein kibontakozó egyes aspektusoknak az egyidejű, egységes elemzését, amelyek az egyes kutatók szűkebb kutatási területein egyébként túlnyúlnak. Adott problémák holisztikus elemzése mellett a Civilisztikai Tudományok Intézetének egésze által benyújtott pályázat e csoport egyes kutatóinak kutatási kapacitásait is optimálisan mozgathatja meg, amely alkalmas ezen túlmenően a fiatal kutatók, PhD fokozattal még nem rendelkező doktorjelölt oktatók és doktoranduszok tudományos tevékenységének előmozdítására. Az intézet pályázata továbbá lehetőséget nyújt arra, hogy az intézet egyes oktatói a szűkebb kutatási területükről kilépve mind a kutatásban, mind az oktatásban a jogi problémák interdiszciplináris megközelítésére törekedjenek.

A magánjogi felelősség tételes jogágazati szabályrendszerére, továbbá a mögöttes politikai célkitűzésekre és dogmatikai háttérre a XXI. század globális problémái, bonyolódó életviszonyai jelentős nyomást gyakorolnak. A jogtudománynak a magánjogi felelősség területén újraalkotott tételeit, amely e kutatásban feltárásra kerülhet, az intézet mint kutatócsoport tagjai már az oktatásban a jövő jogásznemzedékének átadhatják. Az intézeti kutatások jelentős hányadát magába foglaló két kutatóközpont – a Modern Magyar Polgári Jogi és Európai Magánjogi Kutatóközpont és a Természeti és Humán Erőforrások Joga Kutató Központ – kitűzött céljai is ezirányúak.

Jelen gyűjtemény e kutatási projekt keretében megrendezett konferencia előadásainak absztraktjait foglalja magában.

Miskolc, 2016. november 10.

Csák Csilla
a Civilisztikai Tudományok Intézetének vezetője

Tartalomjegyzék

Beköszöntő	3
Tartalomjegyzék	4
Barta Judit	5
Barzó Tímea	6
Csák Csilla – Hornyák Zsófia	7
Harsányi Gyöngyi	8
Jakab Nóra – Szekeres Bernadett	9
Juhász Ágnes	11
Kenderes György.....	13
Kriston Edit	14
Leszkoven László.....	15
Mélypataki Gábor.....	17
Olajos István.....	18
Prugberger Tamás	20
Pusztahelyi Réka	21
Rácz Zoltán	22
Sápi Edit	23
Szilágyi János Ede – Kocsis Bianka Enikő	24
Tóth Gergő József	26
Tóth Hilda	27
Tóthné Majoros Tünde	29

Barta Judit

Felelősségi kérdések a tervezési és kivitelezési vállalkozási szerződések körében

Van-e metszőpontja a tervező és kivitelező kárfelelősségének? Igen, amikor a tervhiba kivitelezési hibát okoz.

Az új Ptk. megalkotása során koncepcionális kérdés volt, hogy a tervezési szerződés megelőzze a kivitelezést, mert a kivitelezés – kevés kivétellel – építészeti-műszaki tervdokumentáció alapján történik, melyet attól függetlenül, hogy engedélyezésre is ezt használták fel, kivitelezési dokumentációnak tekintünk. A kivitelező a kivitelezési dokumentációt valósítja meg, annak alapján kivitelezi az építményt. Amennyiben a tervdokumentáció hibás, vagy hiányos, a kivitelezett építmény is hibás lesz. Jogosan vetődik fel ilyenkor a kérdés, hogy ki lesz a felelős az így keletkezett építmény hibájáért: a tervező, vagy a kivitelező, esetleg, mindkettő. Menteshet-e a kivitelező arra való hivatkozással, hogy a terv volt hibás? A Ptk. 6:252. § előírja, hogy, a kivitelező köteles a megrendelő által átadott tervdokumentációt a szerződés megkötése előtt megvizsgálni és a megrendelőt a terv felismerhető hibáira, hiányosságaira figyelmeztetni. A kivitelezés alatt felismert tervhibát pedig késedelem nélkül jeleznie kell. A rendelkezésből következik, hogy lehet felelős a kivitelező is a tervhibával összefüggésben keletkezett építmény hibájáért, amennyiben az átadott tervdokumentációt nem, vagy nem megfelelő körültekintéssel vizsgálja meg, illetve a felfedezett hibákról, hiányokról megrendelőt nem tájékoztatja, és terv szerint kivitelez. Ekkor, mind a tervező hibás teljesítése, mind a kivitelező jogszerűtlen magatartásának eredménye lesz az építmény hibája.

A Kúria hatályában fenntartotta a korábbi Ptk. alatt kiérlelődött bírói gyakorlat alapján megszületett *GK. 54. számú állásfoglalást*: „ A műszaki tervnek megfelelően elkészített létesítmény hibájáért a kivitelező kártérítéssel tartozik, ha a megrendelőtől kapott tervek hibáját felismerhette, a megrendelőt azonban erre nem figyelmeztette, vagy a munkát a jogszabály tilalma ellenére elvégzi. A közös károkozásra vonatkozó szabályok szerint az így keletkezett kár a tervező és a kivitelező között megosztható, de a megrendelővel szemben a felelősségük általában egyetemleges.”

A joggyakorlat szempontjából több kérdés is felvethető: mikor állapítható meg, hogy kivitelezőnek a tervhibát fel kellett ismernie, hogyan osztható meg a keletkezett kár a tervező és kivitelező között, hogyan viszonyul az állásfoglalás a hasonló tárgykörű közjogi szabályhoz, stb.?

Az előadás e kérdésekre reflektál.

Barzó Tímea

A sérelemdíj alkalmazásának új dimenziói az egészségügyi kártérítési perekben

Az egészségügyi szolgáltatásokkal összefüggésben keletkezett kárigények az 1959-es Ptk. idején jellemzően két jogalapra támaszkodtak. Egyrészt az egészségügyről szóló 1997. évi XLIV. törvény 244. §-a szerint kijelölt kontraktuális felelősség normaanyagára, másrészt a károsult személyhez fűződő jogainak megsértése esetén járó nem vagyoni kártérítés feltételrendszerére. Bár ez utóbbi jogintézmény csak az 1977-es Ptk. novellával került be a kódexbe, mégis komoly változáson ment keresztül az eltelt évtizedek alatt. A személyiségi jogsértésen túl a nem vagyoni kártérítés jogalapját meghatározó többtényállási elemek és feltételek megszüntetését az Alkotmánybíróság 34/1992. számú határozata indította el, azonban erre a folyamatra végül - a jogintézményt szinte teljesen kiüresítő - 1993-as Ptk. módosítás tette fel a pontot.

A nem vagyoni kártérítés alkalmazásának az elmúlt évtizedekben komoly bírói gyakorlata alakult ki mind a személyiségi jogok megsértésének általános eseteiben, mind pedig az egészségügyi kártérítési perekben. Ez a bírói gyakorlat azonban koránt sem volt egységes abban a tekintetben, hogy a személyiségi jog megsértésének ténye önmagában – kompenzációra szoruló nem vagyoni hátrány bizonyítása nélkül – elégséges-e a nem vagyoni kártérítés megítéléséhez vagy sem. Sajátos fejlődési utat tapasztalhatunk a gyakorlatban az orvosi mulasztásokkal, szakmai szabályszegésekkel okozati összefüggésben keletkező egészségkárosodások és az ahhoz kapcsolódó hozzátartozói nem vagyoni kártérítési igények és ítéletek tekintetében. Önálló személyiségi jogok születtek, mint a „teljes családban élés joga”, vagy „az egészséges családban élés joga”, illetve a „családtervezéshez fűződő jog”. A személyiségi jogsértés önmagában – bizonyított nem vagyoni sérelem nélkül - azonban csak ritkán volt alapja nem vagyoni kártérítés megítélésének.

A 2013-as Ptk.-ban bevezetésre kerülő sérelemdíj szabályaival a jogalkotó új alapokra kívánta helyezni a személyiségi jogsértések esetén járó nem vagyoni kárpótlás alkalmazásának feltételeit egyrészt azzal, hogy kiemelte azokat a kártérítés kötelmi jogi rendszeréből és a személyiségi jogok megsértésének polgári jogi szankciórendszerében helyezte el, másrészt pedig azzal, hogy elvi élel mondta ki: „a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.” Ez utóbbi szabály szó szerinti értelmezésén alapuló gyakorlat azonban az ún. bagatell sérelmek esetén a személyiségvédelem inflálódásához, értékvesztéséhez vezethet. Mind a kommentárirodalom, mind pedig a bírói testület állásfoglalását tükröző vélemények, ítéletáblai döntések egységesek abban, hogy nem vagyoni hátrány léte nélkül nem létezhet kompenzációs funkciót betöltő sérelemdíj sem. A szükséges nem vagyoni sérelem nagysága és a bizonyítási teher tekintetében azonban eltérőek az álláspontok, ami valószínűsíthetően új dimenzióit veti fel a sérelemdíj egészségügyi kártérítési perekben történő jövőbeni alkalmazásának is. Így továbbra is „... a bíróra hárul annak becslése, ami becsülhetetlen, és annak jóvátétele, ami helyrehozhatatlan.” (Lábady Tamás)

Csák Csilla – Hornyák Zsófia

A környezetjogi kárfelelősség elmélete és gyakorlati megoldásai

A környezetjogi felelősség komplex rendszerében a közigazgatási, büntetőjogi és a polgári jogi felelősség szabályainak alkalmazására kerül sor. A környezethasználó környezetre gyakorolt hatásaiért felelősséggel tartozik, amely felelősségre a környezetvédelmi szabályozásban az általános normák alkalmazásán túl speciális rendelkezéseket is találunk, mint pl. a sui generis egyetemlegességi szabályok.

A polgári jog és a környezetvédelem közötti kapcsolódási pontok több területen is megtalálhatók: személyiségi jogvédelem, szomszédjog, birtokvédelem, kártérítés, különösen a szerződésen kívüli kárfelelősség területén. Ezek a „metszetek” a bírósági joggyakorlatban is markánsan megjelennek.

Az Alaptörvény rögzíti az egészséges környezethez való jogot, több környezetvédelmi tárgyú rendelkezése közül a XXI. cikk (2) bekezdését érdemes kiemelni, mely szerint *“Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt - törvényben meghatározottak szerint - helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni.”* Erre a rendelkezésre a szakirodalom úgy tekint, mint a *“szennyező fizet”* elvnek az alaptörvényi szintű megjelenése. Kérdésként merül fel azonban, hogy ez a rendelkezés hogyan kapcsolódik a *“szennyező fizet”* elvéhez, illetőleg a felelősség elvéhez és a két elv között van-e tartalmi különbség?

A felelősség elvének elméleti alapvetésein túl célszerű megvizsgálni az egyes polgári jogi területek szabályozási irányát, külön tekintettel a kártérítési felelősségre, amelynek speciális szabályozási kereteit a környezetvédelmi törvényünk (1995. évi LIII. tv.) tartalmazza. A fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályokat a környezetveszélyeztetéssel okozott károkra is alkalmazni kell. Ebben az esetben nem a veszélyes üzemi jelleg a meghatározó, hanem a környezetveszélyeztető magatartás, amelynek tartalmi elemeit a környezetvédelmi törvény határozza meg, meglehetősen tágan értelmezve.

A környezeti ártalmak egyre intenzívebb és sokrétűbb megnyilvánulásaira a jogi szabályozó rendszer nem kellő gyorsasággal és intenzitással reagál, amely köszönhető annak is, hogy a környezeti ártalmak speciális jellegűek, hatásai sokszor a természet-, és a közgazdaságtudományi szempontból sem egyértelműen meghatározhatók, amely a jogi szankciók alkalmazásában rejlő bizonytalanságot is magyarázzák. A szankciók alkalmazása terén a pálmát a kártérítés viszi el, amelyet gyakran a környezetvédelmi jogsértés folytatásának az „árát” is jelenti.

A környezetjogi felelősségi kérdések azonban nem csupán hazai viszonylatban, hanem a közösségi/uniós és a nemzetközi dokumentumokban és ítélkezési gyakorlatban is nyomon követhetők. Az Európai Parlament és a Tanács környezeti felelősségről szóló, 2004/35/EK irányelve meghatározza a közigazgatási jogi felelősség szabályait. Fontos megemlítenünk az Európa Tanács keretében elfogadott 1993-as Luganói egyezményt, mely a környezetre veszélyes tevékenységekből eredő károk megtérítésére vonatkozó polgári jogi felelősségről szól. Nemzetközi szintű szabályokat az egyes speciális területekre vonatkozóan is találunk, pl. Az olajszennyezéssel kapcsolatos polgári jogi felelősség egyezménye (Brüsszel, 1969).

Harsányi Gyöngyi

A custodia felelősség sajátosságainak érvényesülése a közraktár felelősségi szabályaiban

A custodiaért vagyis őrizetért való felelősség mindig is a legszigorúbb felelősségi fokozatnak minősült a klasszikus jogban, mivel ez nem a szerződő fél felróható magatartásán alapuló, hanem attól független objektív felelősségi fokozat.

A custodiaért az a szerződő fél felel, akinél a másik fél dolga van. Az őrzéssel járó szerződések esetében ugyanis a dolog (áru, küldemény) a jogviszony egy bizonyos szakaszában vagy a jogviszony teljes tartama alatt kikerül az egyik szerződő fél, vagyis a tulajdonos birtokából, hatóköréből. A másik szerződő fél pedig más dolgát tartja a birtokában, miközben azt őrzi és ezért vele szemben a jogalkotó fokozott elvárást támaszt. A dolog rongálódásáért, pusztulásáért fennálló felelősség a vis maior következtében beálló károkig kiterjedhetett.

A custodia felelősség általános jellemvonásainak összefoglalása után, mindezt a magyar jogrendszerben kialakult szerződésekre vetítve megállapítható, hogy a custodia legtisztább formában a letéti szerződésben manifesztálódik, de jogunkban számos más olyan szerződéstípussal is találkozhatunk, amely tartalmaz őrzési elemet. Ez az őrzési elem dominanciája szerint azonban lehet a jogviszony lényegi szolgáltatása, mint a közraktári szerződésnél, de lehetséges az is, hogy a szerződés teljesítése járulékosan együtt jár azzal is, hogy az egyik szerződő fél őrzi a másik szerződő fél dolgát, azonban nem ez a szerződés rendeltetése. (Ilyen szerződés többek között a fuvarozás, és a szállítmányozás.)

A közraktározási szerződés törvényi fogalma a közraktár főkötelezettségét az őrzésben jelöli meg, az őrzési tevékenységet helyezi előtérbe, mikor kimondja, hogy a közraktár a nála elhelyezett árut köteles időlegesen, - azaz a jogviszony fennállása alatt - megőrizni. Az őrzés, mint a közraktár lényegi szolgáltatása maga után vonja a közraktár szigorú, fokozott felelősségét. A közraktár felel azért a kárért, amely a közraktározásra elhelyezett áruban az átvételtől a kiszolgáltatásig, különösen a teljes vagy részleges elveszésből, megsemmisülésből, megromlásból vagy megsérülésből keletkezett kivéve, ha a közraktár tevékenységi körén kívül eső elháríthatatlan ok miatt következett be. Előadásom a közraktári felelősség szabályozásában bekövetkezett változásoknak és e speciális felelősségi szabályok mibenlétének részletes bemutatására irányul.

Jakab Nóra – Szekeres Bernadett

A gazdaságilag függő munkavégzőkre vonatkozó jogi szabályozás a felelősségi kérdések tükrében

A munkavállalóhoz hasonló jogállású személy kárfelelőssége a német jogban

Az előadás fókuszában a munkavállalóhoz hasonló jogállású személyek felelősségi kérdései állnak. A fogalmi tisztázást követően a témát tágabb kontextusban helyezzük el, a változó munkajogi szabályozáson belül, és a szürke zóna jogviszonyait a munkajogi szabályozásból való menekülési megoldásként fogjuk fel.

A gazdaságilag függő munkavállalóhoz hasonló jogállású személy a magyar Munka Törvénykönyv Tervezete szerint meghatározott szociális védelmi igényben részesült volna, s ennek megfelelően a munkajogi kárfelelősségi szabályok vonatkoztak volna rá. A hatályos Munka Törvénykönyve ugyanakkor nem rendezi a jogállás kérdését. Ezzel ellentétben a német szabályozásban a munkavállalóhoz hasonló jogállású személyek kárfelelőssége a *Bürgerliches Gesetzbuch*, azaz a német Polgári Törvénykönyv szerint alakul.

A magyar Tervezet tehát a német megoldással ellentétben egyértelműen állást foglalt a munkavállalóhoz hasonló jogállású személy kártérítési felelőssége szabályozása tekintetében, s arra munkajogi szabályok alkalmazását írja elő. A magyar kárfelelősségi szabályokban számos polgári jogi elv fogalmazódik meg. A munkajogi kártérítési felelősség tehát, a magánjogi kárfelelősségi rendszer része, ám a számos sajátos, speciális jegyet hordoz a polgári jogi szabályokhoz képest, ami a munkajogviszony sajátosságaiból ered. Eörsi emiatt a munkajogi kárfelelősséget egyfajta módosult polgári jogi felelősségnek tekinti.

A magánjogi- és a munkajogi felelősségnél megegyeznek ugyan a felelősség alapját képező elemek, azonban a munkajogi szabályozás a munkaviszony keretén belül értelmezi azokat, tekintettel a felek alá-fölérendeltségére. Ez alapján megállapítható, hogy munkavállaló kiszolgáltatottabb helyzetben van, és e helyzet korrigálására törekszik a jogalkotó az Mt.-ben rögzített garanciális szabályokkal, és védelmi intézményekkel. Emellett figyelemmel kell lennünk a munkáltató gazdasági és egyéb érdekeire, hiszen a versenyképességük megőrzése nemcsak a piac szempontjából lényeges, hanem a munkavállalók érdekeit is szolgálja. Látnunk kell tehát azt, hogy a kárfelelősségi szabályok által szem előtt tartott célokat (reparáció, prevenció, represszió) mind a kettőjük vonatkozásában értelmezni kell.

A munkavállalóhoz hasonló jogállású személyek a magyar munkajogi szabályozásból kimaradtak, ellentétben a német, olasz, spanyol szabályozással. A német felelősségre vonatkozó szabályok nagyszerűen megmutatják a szürke zónába tartozó jogviszonyok munka- és polgári jog határán való mozgását.

A munkavállalóhoz hasonló jogállású személyek munkavégzése Németországban nem a hagyományos keretek között zajlik. A német szakirodalom álláspontja szerint a munkavállalóhoz hasonló jogállású személyek egy vagy több megrendelővel állnak valamilyen szerződéses kapcsolatban. A német dogmatika szerint a megrendelő adja ki a megrendelését ezen foglalkoztatottnak, amely különféle szerződés-alapú jogviszony keretében történhet. Ritkán foglalkoznak a német jogtudósok azzal a felelősségi konstrukcióval, amely ebben a speciális foglalkoztatási viszonyban szerződő felek között, illetve harmadik személy felé fennállhat. A német felelősségi jog egyébként is kifejezetten összetett és bonyolult, egy ilyen dogmatikai kihívás esetén pedig kifejezetten komplikált szabályozási struktúrával találkozhatunk.

A megrendelő és a munkavállalóhoz hasonló jogállású személy alapvetően *az általános kötelmi jogi szabályok* szerint tartozik felelősséggel a szerződési főkötelezettségük (megrendelés teljesítése, díjfizetés kötelezettsége) megsértése esetén, azonban mégis vannak a részletekben különlegességek, eltérések. Ezek kifejtésére vállalkozunk az előadás jelentős részében.

Juhász Ágnes

Tájékoztatási és együttműködési kötelezettség a szerződési jogban

Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség a Ptk.-ban nevesített szerződési jogi alapelvek egyike a szerződési szabadság és a visszterhesség vélelmének alapelve mellett. Amint azt a Ptk. 6:62. § (1) bekezdése kimondja, a szerződő feleknek a szerződéskötési tárgyalások alatt, a szerződés megkötésénél, fennállása alatt és megszüntetése során együttműködni és tájékoztatni egymást a szerződést érintő lényeges körülményekről. A Ptk. által a felekre kirótt kötelezettség alapvetően két irányban vizsgálendő: idődimenzióját és tartalmát tekintve.

1. Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség időbeli terjedelmére vonatkozóan a Ptk. – a régi Ptk.-hoz kapcsolódó bírói gyakorlattal egyező módon – kifejezetten úgy rendelkezik, hogy a kötelezettség a feleket nemcsak a szerződés megkötésétől kezdődően, hanem már azt megelőzően, a prekontraktuális létszakban is terheli. Erre tekintettel kérdésként merül fel, miként értelmezhető a fél együttműködés és tájékoztatási kötelezettség elmulasztásában testet öltő magatartása, milyen jogkövetkezmények kapcsolhatók hozzá és egyáltalán, ugyanazon kötelezettség megszegése vonatkozásában tehetünk-e különbséget aszerint, hogy a kötelezettségsgő magatartásra a szerződés megkötése után vagy még azt megelőzően került sor.

2. Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatos másik lényeges kérdés a tartalmi terjedelem, vagyis annak meghatározása, mi mindenre terjed ki a felek tájékoztatási kötelezettsége. A Ptk. konkrét tartalmat ugyanis nem határoz meg (ezt a gyakorlatban a jogviszonyok sokfélesége nem is tenné lehetővé), támpontot ugyanakkor két irányból is ad. Kimondja egyrészt, hogy a tájékoztatásnak ki kell terjednie a „szerződést érintő valamennyi lényeges körülményre”. Ez utóbbi kifejezés már önmagában is értelmezést igényel, mit kell lényeges körülmények alatt érteni: azokat, amelyek a szerződés szempontjából önmagukban (objektíve) lényegesek, vagy amit a felek (szubjektíve) lényeges körülménynek minősítenek? Másrészt rögzítést nyer, hogy a fél nem hivatkozhat a tájékoztatási kötelezettség megsértésére olyan jogokkal, tényekkel és adatokkal kapcsolatban, amelyeket ismert, vagy közhiteles nyilvántartásból vagy más forrásból ismernie kellett, vagyis ez utóbbira vonatkozóan a félnek nem áll fenn tájékoztatási kötelezettsége. Ez esetben is felmerül azonban egy további kérdés: vajon mire is gondolt pontosan a jogalkotó, amikor a „más forrás” kifejezés normaszövegbe-iktatása mellett döntött.

A tájékoztatási kötelezettség tartalma kapcsán lényeges megemlíteni olyan eseteket is, amelyekben a jogalkotó az általános elvi megfogalmazás mellett konkrét tartalmat is rögzít. Ilyen külön nevesített esettel találkozunk például a megbízási szerződésnél (Ptk. 6:275. §) és a közvetítői szerződésnél (Ptk. 6:290. §), a bizalmi vagyonkezelés körében (Ptk. 6:320. §) és a biztosítási szerződés esetén (Ptk. 6:450. § és 6:452. §). A tájékoztatási kötelezettség Ptk. által nevesített esetein túl azonban alkalmanként külön jogszabályok vizsgálata is indokolt lehet (pl. utazási szerződés).

3. Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség kapcsán külön figyelmet érdemel az 1) pontban már vázolt problémakör, nevezetesen annak kérdése, hogy az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség megszegését hogyan kezeljük és ahhoz – a megfelelő jogi minősítést követően – milyen jogkövetkezményt kapcsolunk. A Ptk. egyértelművé teszi, hogy a kötelezettség megszegése létező szerződés esetén szerződésszegésnek minősül, amelynek következményeként a kötelezettségsszegő fél e magatartásával a másik félnek okozott kárát – a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség általános szabályai szerint (Ptk. 6:142. §) – köteles megtéríteni. Létező szerződés hiányában azonban a Ptk. úgy rendelkezik, hogy a prekontraktuális szakaszban az együttműködési és tájékoztatási kötelezettséget megszegő fél a másik félnek ebből származó kárát a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség általános szabályai szerint köteles megtéríteni.

A Ptk. által felállított rendszer látszólag tiszta és egyértelmű. Kérdés viszont, hogy a kontraktuális és deliktuális felelősség közötti pengeélesen megvont határvonal mennyiben tartható azokban az esetekben, amikor a prekontraktuális szakaszban elmulasztott tájékoztatás hatása csak a már megkötött szerződés esetén ismerhető fel, az okozott kár ekkor realizálódik.

Kenderes György

A munkajogi felelősség ellentmondásai

A szerződésszegés vagy szerződés megghiúsulás problémaköre abban rejlik, hogy az Mt. szerint a munkaviszony a munkaszerződéssel jön létre. A létrejövetel és a kezdet elválhat egymástól, s ezen köztes időszakban nem lehet olyan magatartást tanúsítani, amely a munkaviszony létrejöttét megghiúsítaná. Kérdés viszont, hogy valójában megghiúsításról vagy esetleg szerződésszegésről van szó, hiszen már egy létrejött jogviszonyról beszélünk.

Az ügyvezetői felelősség megbízási, illetve munkaszerződés alapján látható el és hosszú idő óta problémás kérdés az, hogy a társasági jogi ügyvezetés megszünteti-e a munkajogi alapon ellátott ügyvezetői pozíciót? Megítélésem szerint – szemben a bírói gyakorlattal – megszünteti, mivel részben utólagos érvényesség áll be, részben társasági jogi ügyvezetői minőség nélkül az Mt. szerinti ügyvezetés működésképtelen.

A felróhatóság – mely a vétkességet váltotta le a munkajogban – az adott helyzetben elvárhatóságot követeli meg. Ez azonban mind terjedelmét, mind jellegét tekintve más a munkajogban, mint a polgári jogban; gyakorlatilag sokkal szűkebb és relative individualizáltabb kört jelent.

Az előreláthatóság alkalmazhatósága, azaz az előreláthatósági clausula beemelése az Mt.-be véleményem szerint több problémát vet fel, mint amennyit megold. Az Mt. szerinti egyetlen szerződés, a munkaszerződés által megjelenített tartós jogviszonyban az előreláthatóság határai erősen elmosódnak, illetve elmosódhatnak. A munkajogban az előreláthatósági clausula jóval kevésbé alkalmas a szerződési kockázatok felek közötti elosztására, mint a polgári jogban.

A munkáltató kártérítési felelősségénél a kimentést illetően a működési kört az ellenőrzési kör kategóriája váltotta fel. Kétségtelen, hogy a parttalan működési kör túlzott terhet rótt a kimentés tekintetében a munkáltatóra, az ellenőrzési kör viszont jóval szűkebb területet ölel fel és adott esetben méltánytalanul a munkavállalóra hárítja a munkaviszonnyal összefüggésben bekövetkezett károk következményeit. A munkáltató objektív felelősségénél a mentesülést az ellenőrzési kör helyett az érdekkör kategóriája jobban szolgálná, és igazságosabb és a munkavállalókra kedvezőbb szituációkat eredményezne, ugyanis vétkesség híján is megállapítható, hogy kinek állt érdekében az adott tevékenység folytatása, illetve kit terhel a kellő körültekintő magatartás tanúsítása.

Kriston Edit

A házastársak vagyona feletti rendelkezésből eredő aktuális felelősségi kérdések

A házastársak vagyoni viszonyai sokfélék lehetnek és sok egyéb jogviszonyhoz kapcsolódhatnak. Olyan szövevényes rendszert alkotnak, melyben nemcsak a házaspár, de akár kívülálló, harmadik személyek is érintetté válhatnak. A házastársak közötti törvényes vagyoni rendszer hazánkban a házastársi vagyontársaság. Ez a vagyontársaság három alvagyontól tevődik össze, nevezetesen a férj illetve a feleség külön vagyontól, valamint a közös vagyontól. A házastársak közös vagyontársa tartozik mindazon vagyontársa, amelyet a házastársak a vagyontársaság fennállása alatt együtt vagy külön-külön szereznek. Tekintettel arra, hogy ez a vagyontársaság a közös tulajdon egyik speciális formája, így a dologi jog szabályaitól eltérő, sajátos szabályok vonatkoznak rá. Az egyik ilyen szabályozott kérdéskör a közös vagyontársaság feletti rendelkezés kérdése.

A 2013. évi V. törvény hatályba lépése jelentős változásokat eredményezett a házastársakat megillető rendelkezési jog területén. A legkiemelkedőbbek ezek közül, hogy a jogalkotó különválasztja a vagyontársaság megszűnésétől a közös vagyontársaság megosztásáig terjedő időszakban történő rendelkezések szabályait. Emellett mindkét időszakban elszeparálja egymástól a közös lakást magába foglaló ingatlan, a gazdasági társaságba bevitt közös vagyontársaság és a vagyontársasághoz tartozó egyéb tárgyak feletti rendelkezés normáit.

A házastársakat közös rendelkezési jog illeti meg, vagyis érvényes rendelkezést főszabály szerint csak együttesen, egymás ügyleteihez hozzájárulva tehetnek. A gyakorlatban azonban gyakran előfordul, hogy csak az egyik házastárs vesz részt ügyletkötésben, így a korábbi szabályozással egyezően a jogalkotó fenntartotta a vélelmezett beleegyezés jogintézményét, amely alapján a házastárs által a vagyontársaság fennállása alatt a közös vagyontársasághoz kötött visszerhes szerződését a másik házastárs hozzájárulásával kötöttnek kell tekinteni. Kivételt képez ez alól, ha a szerződést kötő harmadik személy tudott vagy tudnia kellett arról, hogy a másik házastárs a szerződéshez nem járult hozzá. A törvény által felállított vélelem megdönthető, viszont sokszor komoly nehézségeket okoz az érintetteknek. A rendelkezési jog gyakorlása felelősséggel is jár. A jogalkotó a korábbi gyakorlati tapasztalatokat felhasználva rögzítette a Ptk.-ban a házastársak egymással szemben, illetve az ügyletben érintett harmadik személyekkel szemben fennálló felelősség szabályait. A szabályozás átfogó, azonban néhány gyakorlati kérdést továbbra is felvet.

A házastársak vagyoni viszonyait saját maguk is rendezhetik, erre szolgál a házassági vagyoni szerződés intézménye. A jogalkotó a házastársak döntését megkönnyítendő két alternatív vagyoni rendszer helyezett el a Ptk.-ban, viszont a szabályozás minimális, elősegítendő, hogy a házastársak saját igényeiknek megfelelően határozhassák meg vagyoni viszonyaikat. Ebből adódik, hogy a jogalkotó nem tér ki az ezekben vagyoni rendszerben alkalmazott rendelkezési jogra részletesen, viszont vitás kérdések ezzel kapcsolatban is felmerülhetnek.

Leszkoven László

A magánjogi felelősség határai, a felelősség funkciói

Az új Polgári Törvénykönyv hatályba lépése után néhány évvel aligha képzelhető el a magánjogi kárfelelősségi rendszerben olyan terület, mely újragondolást vagy finomhangolást ne igényelne.

A felelősség átfogó fogalmán belül a polgári jogi felelősség, ismét ezen belül a polgári jogi kárfelelősség kérdésköre áll az elemzésünk középpontjában. Az elméletben a kártérítési felelősség funkciói, melyek a felelősségre vonáshoz, legtágabb értelemben tehát a kárkötelelemhez való jogalkotói hozzáállást tükrözik, általában a következők: reparáció, prevenció, represszív (büntető) funkció. Ezek egymáshoz viszonyított hangsúlyai időről időre változ(hat)nak, eltolódnak, illetve tartalmuk is átalakul. Az átalakulás oka elsősorban az, hogy a polgári jogi viszonyok újfajta megközelítést, az eddighez képest módosított szemléletű megközelítést igényelnek, de a megváltozott jogi környezet számtalan ún. reflex-hatásával is számolni kell, melyek nem jelennek meg kifejezetten új megfogalmazásban, de megváltoztatják más jogi normák tartalmát, végső soron azok alkalmazását. Természetesen nem hagyható figyelmen kívül a polgári jogi viszonyok önszerveződési igénye és ennek jogi leképeződése, mely elsősorban a kontraktuális kárfelelősségi viszonyokban jelentős (bizonyos értelemben jogalkotást is motiváló) jelenség.

Nézetünk szerint a kártérítési felelősség szempontjából továbbra is a kár megtérítését – a vagyoni érdeksérelem kompenzálását célzó – reparáció elve tekinthető dominánsnak, mely mellett a további kárfelelősségi funkciók nem tekinthetőek egyenrangúnak. A kárfelelősség kérdései tehát továbbra is a vagyoni érdek mentén kell, hogy mozogjanak (Tóth Lajos megfogalmazásában ez „vagyonkör csorbulás”, Nizsalovszky és Bíró megfogalmazásában ez a vagyoni veszteség, vagyoneltolódás visszarendezése), annál is inkább, mert a kártérítés joga a polgári jogi jogviszonyokban nyer alkalmazást, konkrét élethelyzetekben ad útmutatást. Nem idejétmúlt, de nem is értendő félre Grosschmid megjegyzése, miszerint a kártérítés az ítélezés problémája.

Azt látjuk viszont, hogy a kárkompenzáció – Grosschmidnál maradva – egyre gyakrabban eloldódik az érdekeszmétől, pontosabban fogalmazva: a kártérítés vagyoni reparációs funkciója halványul, a kárkötelelem egyéb elemekkel színesedik. Egyértelműen ez a helyzet a kontraktuális kárfelelősség mezején, ahol egyre gyakrabban találkozunk a kár általánosításával, mely elnyeli a kárkötelelem tényleges kárhoz igazodásának eszméjét (mértékében akár fölfelé, akár lefelé), de a kontraktuális kárfelelősség objektív szerződéshez alapja látókörbe hozza az objektív kártérítés fogalmát – olyan esetekben is, ahol eddig csak szubjektív, vagyis felelősségtől függő kárkötelmet láttunk. A kárkockázatok feltárásának szerződési jogi elvárása – akár helytálló a jogalkotó vélekedése, akár nem – nagyon sok helyen sző a felelősségtanba új szálakat, melyek meg fogják változtatni, át fogják színezni a kárkötelmi tényállások szövetét.

Egyéb példát is hozhatunk. Azok a helyzetek, amelyek a kártérítési felelősség prevenció funkcióját hangsúlyozzák, általában kívül esnek a klasszikus kárkötelmek körén, mondhatni, „kívülről jönnek”. Ilyen pl. a termékfelelősség intézménye és azok a további kártérítési (felelősségi) konstrukciók, ahol a megnövekedett veszélyhelyzettel – mint a károkozás lehetséges, mi több valószínűnek tartott forrásával – a polgári jognak másként kell elbánni.

Ezek a jogi helyzetek gyakran kártelepítő és -elosztó elemeket is magukban hordoznak, gyakran kármaximalizáló megoldásokkal együtt (de anélkül is, pl. a veszélyes üzem esetében, ahol az üzembentartó jogi kijelölése bizonyos értelemben telepítő megoldás).

Átgondolást igényel a polgári jogban a kártérítési felelősség alapját képező jogellenesség fogalom is, ezzel együtt – bizonyos nézőpontból ezen belül – a jogellenesség (és így a felelőssé tétel) alapját képező magatartások köre. A legkevesebb problémát a deliktuális kárfelelősség viszonylag állandóbbnak mondható szabályozása hozza felszínre, bár a jogellenességet kizáró okok megítélése az új Ptk-ban sem problémamentes. A kontraktuális kárfelelősség azonban egészen új nézőpontot követel meg: itt ugyanis a jogellenesség elvi alapja az objektív szerződésszegés, vagyis a szerződésszerű teljesítés bármely okból való elmaradása, ez pedig nem feltétlenül egyezik meg a felelősséghez kapcsolt eddigi elképzeléseinkkel (a kárfelelősség szubjektív megközelítésével).

A jogellenesség fogalmán túl más, a kárfelelősséghez hagyományosan „hozzátartozó” intézmények is más megközelítésben állnak elő az új Polgári Törvénykönyvben. A felróhatóság rugalmas fogalma ugyan új szempontú továbbgondolást nem igényel, legfeljebb az eddigi értelmezés pontosítása várható, de az eddig felróhatósági alapon kezelt – konkrétan kontraktuális – kárkötelmi felelősségi kérdések már másképpen ítélandók meg. Megváltozott a kimentés módja, mely a kárfelelősség alóli mentesülést eredményezheti. Az objektívnek tűnő megfogalmazás ugyanakkor – vitát tűrő nézetünk szerint – alapvetően a korábbi felróhatóság széles értelmezésén belül mozoghat, ugyanakkor a tételes jogi megfogalmazás megadja a szerződést megszegő féltől elvárhatóság kereteit. Több munka vár ugyanakkor a jogtudományra a szándékosság fogalmának meghatározása terén, melyet eddig elhanyagolt a polgári jog. A kontraktuális kárfelelősség esetében ugyanis a szándékos magatartás a következménykárok mértékének korlátozását feloldani képes eszköz, erre pedig a gyakorlat is fel fog figyelni.

Érdekességként említhető, hogy egyes, eddig viszonylag egyszerűen megközelített kárfelelősségi határterületek is meggondolásra késztetnek: a szomszédjogi jogsértő magatartások következményeként eddig alkalmazott (alapvetően deliktuális alapú, tartalmában többféle – vagyoni és nem vagyoni – sérelmet kompenzáló) kártérítés várhatóan változáson fog átesni: az egységes kártérítést valószínűleg meg kell osztani, a nem vagyoni természetű sérelem megítélése más szempontok szerint fog működni (sérelemdíjként).

Az imént felvázolt néhány gondolat is alátámasztani látszik azt az elképzelésünket, hogy az eddighez képest számos új elemmel gazdagodó, modern kárfelelősségi jog van kibontakozóban, mely a tételes jogi rendelkezéseken túl az elméleti alapokra nézve is megérdemli, meghálálja a figyelmet.

Mélypataki Gábor

A veszélyes üzemek létesítésével és működtetésével összefüggő munkajogi és társadalombiztosítási felelősségi kérdések

A gazdasági szektorban számos olyan munkáltató van jelen, melynek a tevékenysége a szó szoros értelmében véve veszélyes üzemi tevékenységként jelölhető meg. Olyan anyagok előállítása feldolgozása történik, illetve olyan eljárások vagy technikák alkalmazása, melyek a munkavédelem és a felelősség szempontjából is más szempontú megközelítést igényelnek. Éppen ezért fontos megvizsgálni a Munka törvénykönyve munkáltató felelősségi szabályainak és a speciális munkavédelmi szabályok kapcsolatát.

A vizsgálat kiindulópontját az Mt. 51§ (4) pontja jelenti, mely szerint a munkáltató köteles biztosítani az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörnyezetet. Ez a kötelezettség egy objektív erejű kötelezettség, mind a munkajogi és mind a munkavédelmi jogszabályok vonatkozásában. A munkajogi szabályozás azonban nem mondja meg, hogy mit is jelent pontosan ez az objektív kötelezettség. Rendeltetésénél fogva a munkajogi szabályozás e fenti követelmények kifejtésére nem is vállalkozhat. A munkajogi egy általános jellegű szabály, mely az összes munkaviszonyra kíván szabályokat megfogalmazni.

Az általános és a szektoriális munkavédelmi szabályok feladata, hogy pontosan kifejtse, hogy egyes esetekben mit is jelentenek az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkafeltételek. Jelen tanulmány keretei között első sorban a veszélyes üzemekkel kapcsolatos munkavédelmi szabályok kerülnek kifejtésre a 3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendelet a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről és 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről együttes elemzésével.

A fenti jogszabályok elemzéséhez szükséges megfelelő kereteket állítani, mivel a munkavédelmi szabályoknak meg kell vizsgálni a munkáltatói felelősségre való visszahatását. Mely szabályok és milyen mértékben kapcsolódnak össze a munkáltató ellenőrzési körével? A fenti szabályok be nem tartása minden esetben a munkáltató felelősségét eredményezi-e, illetve a védelmi szint lehetővé teszi-e a mentesülést?

A fent idézett szabályokat a veszélyes üzemek kapcsán azonban nem csak munkajogi, munkavédelmi, de a társadalombiztosítási szempontból is szükséges megvizsgálni. Kérdés, hogy a be nem tartott munkavédelmi és munkajogi szabályok mely esetekben keletkeztetnek olyan jogi helyzetet, amelyben valamilyen szociális ellátás nyújtása válik szükségessé.

Olajos István

A szerződés és a jognyilatkozatok érvénytelenségének kérdései a földforgalom jogában¹

A földforgalomban a szerződés érvénytelensége kapcsán számos új jogintézményt vezetett be a 2014. május 1-jétől hatályos földforgalmi törvény.

A mező- és erdőgazdasági föld tulajdonjogát átruházó szerződésre a polgári jog alaki és anyagi jogi jellegű előírásai mellett az átruházásra vonatkozó speciális szabályokat kell alkalmazni, melyek a szerződés mezőgazdasági igazgatási szerv előtti vizsgálatánál kerülnek előtérbe.

A mezőgazdasági igazgatási szerv előtt folyó közigazgatási eljárást élesen el kell különítenünk az ingatlan-nyilvántartási eljárástól. Az előbbinek a célja az állami birtokpolitika érvényesítése és az egymással konkuráló elővásárlási jogok tekintetében annak eldöntése, hogy a felek között megkötött szerződés vonatkozásában kit illet a vevői pozíció. Az ingatlan-nyilvántartási eljárás célja viszont a kérelem és az alapjául szolgáló okirat vizsgálata arra tekintettel, hogy az eladó és a vevő között létrejött szerződés alkalmas-e a vevő tulajdonjogának bejegyzésére.

A szerződés számos érvénytelenségi okai közül a mezőgazdasági igazgatási szerv csak a semmisségi okokat vizsgálja. Így észlelnie kell szerződés színlelt jellegét, jogszabályba ütköző jellegét, vagy a jogszabály megkerülésével kötött jellegét a szerződésnek, a jó erkölcsbe ütköző és az uzsorás szerződés jellegét, valamint, ha fogyasztó követelés biztosítására vállalja tulajdonjog, vételi jog alapítását, vagy követelés átruházását. Szintén semmisséget eredményez a lehetetlen, ellentmondó vagy értelmetlen szerződési kikötés. Ezen kívül a XXV. PED vonatkozó szakaszait megfelelően értelmezve, nem képes joghatás kiváltására az adásvételi szerződés, ha a felek és a szerződés tárgya nem azonosíthatók, valamint, ha nem vagy nem megfelelően meghatározott a vételár.

Az előadás célja a semmisségi és a megtámadhatósági okok elhatárolása gyakorlati példákkal. Emellett, a szerződésbe foglaltan vagy külön okiratban kell nyilatkozni a vevő szerzőképességéről, arról, hogy a megvásárolt földet sajátjaként használja, földhasznosítási kötelezettségének eleget tesz, nem vonja ki legalább 5 évig a művelés alól, nincs földhasználati díjtarozása, és arról, hogy 5 éven belül nem állapították meg, hogy a szerzési korlátozások megkerülésére irányuló jogügyletet kötött.

Ezen tényekről minden elővásárlási jogosultnak is nyilatkoznia kell. A szerzőképesség kapcsán a jogosultnak meg kell jelölnie milyen ingatlan-nyilvántartásban bejegyzett jog, vagy jogszabályhely alapján szeretne elővásárlási jogot gyakorolni. Mivel a fenti jogokról az elővásárlásra jogosultnak személyesen kell nyilatkoznia a nyilatkozat személyes jellegét a nyilatkozat átvételére felhatalmazott jegyzőnek igazolnia kell. Ezen igazolás minimumfeltétele, hogy aláírásával, keltezéssel és pecsétjével ellátva igazolja a nyilatkozat átvételét. A személyes nyilatkozattétel legbiztosabb feltétele, a jegyzőkönyv, ahol a legalapvetőbb szerzési feltételek meglétét a nyilatkozattevő az okmányai bemutatásával is

¹ Az előadás a Bolyai János kutatási ösztöndíj támogatásával készült

igazolhatja (földműves minőség hatósági bizonyítványa, személyi igazolvány, lakcímkártya felmutatásának rögzítése.)

A jognyilatkozat nem megfelelő megtételkének jogkövetkezménye a kérelem elutasítása, amit a következetes hatósági gyakorlat kizárólag a nyilatkozatevő kárára érvényesít. Ha azonban a jegyző követ el anyagi vagy eljárási hibát, akkor az egész kérelmet el kell utasítani. Az előadás e vékony mezsgyének elhatárolására törekszik.

Irodalom:

KOCSIS Bianka Enikő, CSÁK Csilla, RAISZ Anikó: Vectors and indicators of agricultural policy and law from the point of view of the agricultural land structure; Agrárpolitikai – agrárjogi vektorok és indikátorok a mezőgazdasági birtokstruktúra szemszögéből *AGRÁR- ÉS KÖRNYEZETJOG* X:(19) pp. 32-55. (2015)

CSÁK Csilla, HORNYÁK Zsófia: A földforgalmi törvény szabályaiba ütköző mezőgazdasági földekkel kapcsolatos szerződések jogkövetkezményei *ŐSTERMELŐ: GAZDÁLKODÓK LAPJA* 2: pp. 10-11. (2014)

CSÁK Csilla, SZILÁGYI János Ede: Legislative tendencies of land ownership acquisition in Hungary In: Roland Norer, Gottfried Holzer (szerk.) *AGRARRECHT JAHRBUCH: 2013*. Wien; Graz: Neuer Wissenschaftlicher Verlag (NWV), 2013. pp. 215-233

SZILÁGYI János Ede: Das landwirtschaftliche Grundstückverkehrsgesetz als erster Teil der neuen ungarischen Ordnung betreffend landwirtschaftlichen Grundstücken In: *AGRAR- UND UMWELTRECHT* 45:(2) pp. 44-50. (2015)

OLAJOS István: Az Alkotmánybíróság döntése a helyi földbizottságok szerepéről, döntéseiről, és az állásfoglalásuk indokainak megalapozottságáról: Laikus szervek szerepe a földforgalom szabályozásában *JOGESETEK MAGYARÁZATA* 2015:(3) pp. 17-32. (2015)

OLAJOS István: A mezőgazdasági földek tulajdonszerzéséhez kapcsolódó eljárások(jegyző, helyi földbizottság) *ÚJ MAGYAR KÖZIGAZGATÁS* 7.:(3.) pp. 53.-55.. (2014)

Kulcsszavak: érvénytelenség, semmisség, földtulajdon, jegyző, eladó, vevő, elővásárlási jog, infirmity, nullity, land ownership, local notary, vendor, procurer, right of preemption

Prugberger Tamás

A munkaviszony megszűnésének, megszüntetésének néhány újragondolást igénylő szabálya

A munkáltató által kezdeményezett, és a munkavállalóra hátrányos kikényszerített közös megegyezésnél a munkavállaló kiszolgáltatott. A Ptk. elévülési szerkezetű jóval hosszabb megtámadási határidejével szemben, egészen rövid objektív határidőhöz kötött, szubjektív záros határidőben rögzített megtámadására van lehetőség. A jognyilatkozat megtámadásánál is – más területekhez hasonlóan — általános jelleggel a Ptk. és a külföldi polgári-, és munkajogi elévülési szerződés-megtámadási szabályokat kellene átvenni az időmúlás kezdetének és nyugvásának szabályaival együtt.

A munkáltató részéről történő rendes és rendkívüli felmondásnál felvetéseim. A) A felmondási szándékról és az okról a nyugat-európai államokban előzetesen tárgyal a munkáltató és közli fenntartásait, kifogásait és lehet, hogy várakozási időben állapotodnak meg. Ez bevezethető lenne nálunk is. B) A felmondásra általánosan előírt részletes indokolási kötelezettség (munkával okszerűen és adekvátan összefüggő és valós), vagyis a „iusta causa” a rövid és családi-magán, valamint a kis, családi vállalkozás munkaviszonyánál lazítható lenne „non iusta causa” módon a kölcsönös bizalom csökkenésére vagy megszűnésére hivatkozással. Ez esetben részletes indokolás csak akkor kellene, ha a munkavállaló tiltakozna. C) A rendkívüli, azonnali hatályú felmondásnál a jelenlegi szubjektív (szándékos vagy súlyos gondatlan) okot objektíválni kellene a mindkét oldalon fennálló kártérítési felelősség vétkességi kritériumához hasonlóan. Ennek megfelelően rendkívüli felmondási ok a munkavállaló részéről a munkaviszonyból származó kötelezettségek súlyos culpa-val vagy figyelmeztetés ellenére történő rendszeres vagy gyakori megszegésének kritériuma szerint kerülhetne megfogalmazásra. Így kellene átírni a 2012: I. tv.78.§-a (1). bekezdésének a) pontját, míg a b) pontját parttalansága miatt indokolt lenne kiiktatni.

Ami a munkáltató részéről történő jogellenes felmondást illeti, a jelenlegi hazai szabályozás igazságtalanul munkáltatói párti. Munkavállalói alapjogokat sért és ellentétes a reparáció elvével. Indokolt lenne átvenni azt a valamennyi nyugat-európai államban alkalmazott korrekt megoldást, miszerint a munkavállalót bizonyítás nélküli „ex lege” meghatározott „bázis kártérítés” (basic anwart) illeti meg, ha viszont az ezt meghaladó „kompenzációs” kárát (compensatori anwart) érvényesíteni kívánja, bizonyítania kell. Az angol és a holland munkajogban így megfogalmazott megoldással kellene a jelenleg szabályozást felváltani.

Pusztahelyi Réka

A veszélyes üzemi felelősség mint objektív felelősségi tényállás és a károsulti közrehatás

A veszélyes üzemi felelősség tételes jogi kiképzése már önmagában egy sajátos kárelosztási-kártelepítési módszer. A fokozott veszélyforrás működtetője, az üzembentartó lesz felelős bármely személynek a veszélyes üzem működtetésekor kifejtett károkozó magatartásáért.

A károsulti magatartás "hibás" volta nem egyszerűen csak összemérésre kerül az üzembentartó felelősségi szintjével. A káresetek többségében a károsulti közrehatás a legtöbb esetben nem mentesíti a felelősség alól az üzembentartót (elhárítható lett volna), vagy csak kis mértékben csökkenti (kármegosztás) az általa fizetendő kártérítés összegét. Mindamellet a Ptk.-nak a károsulti közrehatásról szóló rendelkezései egyaránt számításba veszik a kár részbeni önokozását és a károsult magatartásának felróhatóságát is.

A Ptk. 6:537.§ (1) bekezdése szerint: *„Az üzembentartónak nem kell megtérítenie a kárt annyiban, amennyiben az a károsult felróható magatartásából származott. A kármegosztásnál a tevékenység fokozottan veszélyes jellegét az üzembentartó terhére kell figyelembe venni.”*

Amíg a PK 38. sz. állásfoglalásban megjelent ezen kármegosztási szempont elsősorban az üzembentartónál keletkezett kár megtérítésére vonatkozott, a Ptk. jelen rendelkezése a veszélyes üzem működéséből eredő kár megosztásánál tekinti irányadónak.

Előadásom egyes bírói határozatok elemzésén keresztül arra keres válaszokat, hogy egyrészt e szabály szigorítja-e a veszélyes üzemi felelősséget, másrészt milyen elvárásokat fogalmazhatunk meg a károsult magatartásának elvárhatóságával szemben a veszélyhelyzet felismerése, vagy akár a kockázat tudatos elvállalása terén. Itt kell megjegyeznünk, hogy – bár a jelenlegi szabályozás más vizsgálatot igényel – a veszélyes üzemi felelősség történeti fejlődésében a kizárólagos károsulti önhiba (függetlenül annak elháríthatósága vizsgálatától) az üzembentartó mentesülését eredményezhette. (Mtj. 1742.§) A jelenlegi magyar bírói gyakorlatban a károsulti önhiba túlnyomórészt a kár tényleges megosztását eredményezi, mégpedig a Ptk. fenti rendelkezése alapján az üzembentartó terhére felállított aránnyal.

Harmadrészt vizsgálat tárgyává kell tenni azt, hogy mindezen tényezők hogyan alakítják át az okozati kapcsolat vizsgálatát. Hiszen a veszélyes üzem működéséből eredő károkért való felelősség körében a bírói gyakorlat az általános felelősségi szabályoktól részben eltérő módon vizsgálja eleve az okozati összefüggést.

Rácz Zoltán

A veszélyes üzemi felelősség és az üzemi balesetért való felelősség jogágakon átívelő szabályai

A téma aktualitását alátámasztja, hogy Magyarországon azonos vagy hasonló témakörben az elmúlt hat évben három PhD dolgozat is készült.

Hazánkban 2011-ben 17.295, míg 2015-ben 21.088 bejelentett üzemi baleset történt, amely a költségvetést több száz milliárd forinttal terhelte (a bejelentett esetek száma egyes vélemények szerint lényegesen alacsonyabb a tényleges adatoknál). A probléma kezelése tehát a gazdaság számára is elsőrendű feladatként mutatkozik, nem beszélve az üzemi balesetből eredő, az egyéni munkavállalókat ért tragédiákról (és itt nem csak a halállal végződő balesetekre gondolok).

A korábban hatályos Ptk. 346. § (4) bekezdés szerint az üzemi balesetért való felelősség szabályait külön jogszabályok állapítják meg. A jelenleg hatályos Ptk-ban ezt az utalást már nem találjuk meg, ettől függetlenül az ilyen fajta felelősséget több jogág, illetve jogterület rendezi. Az Mt. 166-167. §-ai általánosságban rendelkeznek a munkáltató kártérítési felelősségéről, nem nevesítve az üzemi balesetért való felelősséget. Ezen túlmenően az mt. 177. § folytán a kár megtérítésére alkalmazni kell a Ptk. XXXI. fejezetét is.

A munkajog szabályai mellett a szociális jog két területe, a munkavédelmi jog és a társadalombiztosítási jog keretei között tartalmaz rendelkezéseket az üzemi balesetről. Az Mvt. munkabalesetként definiálja ezen élethelyzetet és előírásokat tartalmaz a munkáltató, illetve a munkavédelmi hatóság számára arról, miként kell eljárni ilyen esetekben, továbbá a felelősség kérdését is szabályozza. A kötelező egészségbiztosítási ellátásokról szóló törvény (Ebtv.) meghatározza az üzemi baleset, úti baleset és foglalkozási betegség kategóriáit, valamint a felelősség kérdését.

A munkáltatók talán nem számolnak azzal a következménnyel, hogy egy üzemi baleset esetében a fentiekben túlmenően a büntetőjog is szankcionál(hat)ja az esetleges szabályszegéseket. A Btk. 165. § szerinti foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés egy kerettényállás, ahol bármilyen foglalkozási szabály megszegése kiválthatja a büntetőjogi szankciókat. Ezen büncselekmény miatt akár a munkáltató törvényes képviselője, akár a jogi személlyel szemben indulhat büntetőeljárás.

Sápi Edit

Felelősségi viszonyok a szerzői jogi jogsértések esetén

A szerzői jogi jogviszonyok működésének, működtetésének sajátos logikája van. A jogalkotónak a különböző érdekeket szem előtt tartva kell kialakítania a szerzői jogi viszonyokra irányadó szabályanyagot. Az érdekek megfelelően kezelése áthatja a szerzői jogi jogsértésekre vonatkozó rendelkezéseket is. Hatályos szerzői jogi törvényünk a szerzői jog megsértése esetére egy komplett szankciórendszert állít fel. A jogsértés esetén alkalmazandó jogi eszközök változatosak, melyek függnék egyrészt attól, hogy a jogosult a polgári jog vagy a büntetőjog eszközeivel kíván-e fellépni a jogsértővel szemben, másrészt pedig attól, hogy milyen magatartásban állt a jogsértés.

A téma vizsgálatához első körben azt szükséges megvizsgálnunk, hogy mit is jelent a szerzői jogi jogsértés. Önmagában a szerzői jogi jogsértés egy sokkal tágabb, komplexebb kört fog át, mint a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogainak csorbítása. A jogsértés szűkebb értelemben valóban e két csoportba tartozó jogosítványok megsértését jelenti, tágabb értelemben azonban ide tartozik a díjigény, valamint a szomszédos jogok megsértése is. A jogsértés leggyakoribb esetei a vagyoni jogok megsértésekor állnak elő, mely bekövetkezhet úgy, hogy a felhasználást engedély nélkül valósították meg, valamint úgy is, hogy az engedély kereteinek túllépése következtében sértett jogot a felhasználó.

Az előadás során a hangsúlyt a vagyoni és személyhez fűződő jogok megsértésének következményeire kívánjuk helyezni.

Ennek keretében ki kívánunk térni a felhasználási szerződés megszegésével, valamint a szerződésen kívül okozott kár megtérítésének szabályaira és a szerzői jogi specialitásokra, első sorban az okozott vagyoni hátrány megállapítására.

Emellett – noha számos jogirodalmi álláspont rögzíti, hogy a sérelemdíj nem kártérítés – figyelmet kívánunk szentelni a sérelemdíj alkalmazhatóságának is, rávilágítva arra, hogy a jogintézmény nem csupán az általános polgári jogi jogviszonyokban vet fel nehezen értelmezhető kérdéseket.

Szilágyi János Ede – Kocsis Bianka Enikő**Az atomenergia jogi szabályozása a felelősségi kérdések tükrében**

Kulcsszavak: atomenergia, nukleáris jog, felelősség, atomkár, nemzetközi szabályozás

Key words: nuclear energy, nuclear law, liability, nuclear damage, international regulation

Napjainkban az egyre növekvő energia éhség, illetve a hazánkat is érintő energia függőség az atomenergia alkalmazásának kérdéskörét egy rendkívül aktuális problémakörre teszi. Hazai viszonylatban a téma aktualitását fokozza továbbá, hogy jelenleg is folyik a Paksi Atomerőmű bővítése, ami jogi szempontból több érdekes kérdést is felvet. Ebben a kontextusban természetesen az atomenergia békés célú alkalmazásának kérdései merülnek fel. Egy atomerőmű létesítése kapcsán felmerülő finanszírozási kérdésektől kezdve, az engedélyezési eljárásokon, illetve a radioaktív hulladékok tárolásán, szállításán át, egészen a biztonsági kérdésekig rengeteg probléma felvetődik, melyek jogi szempontú elemzése elengedhetetlen. Előadásunk, és későbbi tanulmányunk keretei között az ilyen létesítmények működése során bekövetkezett károkért való felelősségvállalás témakörével foglalkozunk. Olyan kérdések megválaszolására törekszünk, mint például, hogy mi minősül egyáltalán atomkárnak? Kinek a felelőssége az említett módon bekövetkezett károk megtérítése? Hogyan lehetséges a mentesülés e felelősség alól? Milyen szabályok vonatkoznak az atomkár megtérítésének mértékére, illetve módjára? Kutatásunk során a hazai szabályozás ismertetése mellett foglalkozunk annak nemzetközi háttérével is. E vonatkozásban a két alapvető dokumentum, mely alapját képezi a nukleáris kárfelelősségi rezsimnek A nukleáris károkért való polgári jogi felelősségről szóló 1963. évi Bécsi Egyezmény, valamint A nukleáris energia területén harmadik személyek felé fennálló polgári jogi felelősségről szóló 1960. évi Párizsi Egyezmény. Mindkét dokumentum a harmadik személyek irányában fennálló felelősségi és kártérítési szabályokat igyekszik rendezni, nem tartoznak a hatálya alá azon nukleáris károk, melyeket a nukleáris létesítmény, illetve a vele szerződéses vagy egyéb jogilag releváns kapcsolatban álló szervezetek, személyek szenvednek el egy nukleáris baleset során. A két egyezmény eltérő szabályozása számos problémát okoz (illetve azon államok helyzete is, akik netán egyik egyezménynek sem tagjai). Bár ezek valójában csak akkor mutatkoznának meg, ha esetlegesen bekövetkezne egy olyan baleset, amely határokon átnyúló nukleáris károkat okozna, és szükségessé válna e baleset károsultjainak kártalanítása, azonban az ellentmondások feloldása, a két felelősségi rendszer közelítése hosszadalmas, bonyolult jogi folyamat, amelynek szükséges a minél hamarabbi rendezése annak érdekében, hogy egy esetlegesen bekövetkező baleset során már alkalmazhatóak legyenek a szabályok. Több évtizede zajlanak kísérletek az említett nukleáris kárfelelősségi rendszerek összekapcsolására, egy világméretű egységes kárfelelősségi rendszer létrehozására a nemzetközi szinten. Az így született jogi instrumentumok azonban egyelőre még nem oldották meg a problémát és egy meglehetősen bonyolult helyzetet teremtettek. Előadásunkban kitérünk az ennek kapcsán felmerülő problémákra is, valamint ismertetjük, hogy a nemzetközi jog égisze alatt született dokumentumok hogyan hatottak a magyar nemzeti szabályozás kialakulására, hogyan jelennek meg az azokban található rendelkezések jogszabályi szinten.

Felhasznált irodalom:

Kecskés Gábor: A nukleáris károkért való felelősség az 1960-as Párizsi és az 1963-as Bécsi Egyezmények alapján, in.: Lamm Vanda (szerk.): Nukleáris jog a 21. század első évtizedeiben, Complex Kiadó, 2013., Budapest, 9-20.p.

Lamm Vanda: A nukleáris kárfelelősségi rendszerek harmonizálása – Kísérletek egységes nukleáris kárfelelősségi szabályok létrehozására, in.: Lamm Vanda (szerk.): Nukleáris jog a 21. század első évtizedeiben, Complex Kiadó, 2013., Budapest, 21-46.p.

1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról

130/1992. (IX. 3.) Korm. rendelet az atomkárokért való polgári jogi felelősségről szóló Bécsi Egyezmény és az atomenergia területén való polgári jogi felelősségről szóló Párizsi Egyezmény alkalmazásáról szóló, 1989. szeptember 20-án aláírt közös jegyzőkönyv kihirdetéséről

227/1997. (XII. 10.) Korm. rendelet az atomkárfelelősségre vonatkozó biztosítási vagy más pénzügyi fedezet jellegéről, feltételeiről és összegéről

Tóth Gergő József

Kárenyhítési kötelezettség megszegése mint a többek általi károkozás speciális esete?

Az új Polgári Törvénykönyvhöz kapcsolódó Kommentár-irodalom a kárenyhítési kötelezettség megszegését a többek általi károkozás speciális esetének tekinti. (Orosz Árpád; Harmathy Attila) Ebből a nézőpontból magát a károsultat is károkozónak tekintik; e körben pedig mivel magának okozott kárt (a károsult), így a kár ezen részét a károkozónak nem kell megtérítenie.

Az 1959. évi IV. törvény (régis Ptk.) rendelkezései szerint nem kell megtéríteni a kárnak azt a részét, amely abból származott, hogy a károsult *kárenyhítési* kötelezettségének nem tett eleget. [Ptk. 340. § (1)]. A Legfelsőbb Bíróság PK. 36. számú állásfoglalásában adott részletes iránymutatást a jogszabályhely alkalmazására vonatkozóan. (Azóta az állásfoglalást a Kúria 1/2014. Polgári jogegységi határozatával az új Ptk. eltérő rendelkezése miatt nem tartja irányadónak a jövőre nézve.)

Az állásfoglalásában a Legfelsőbb Bíróság a következőket emeli ki: *(ha a károsult) a kár bekövetkezése után annak súlyosbodása ellen nem teszi meg azt, ami az adott helyzetben általában elvárható, mulasztása a kártérítés mértékét befolyásolja, kármegosztásra vezet, mert a károsult lényegében maga is károkozó. Károsulti mivoltából következően azonban nem kártérítésre köteles, hanem a saját kárának egy részét viselnie kell. [...] A kármegosztásra a Ptk. 340. §-ának (1) bekezdése ad lehetőséget. Azt, hogy a károsultnak a károkozásban való közrehatása milyen mérvű, a bíróság mindig az adott tényállás mellett, az eset minden körülményére figyelemmel, a károsult részéről az adott helyzetben általában elvárható magatartás figyelembevételével állapítja meg.*

A régi Ptk. joggyakorlata a fenti iránymutatás ellenére változatos képet mutatott. Nem szabad elfelejtenünk azonban, hogy a vizsgálatban egy speciális esetről beszélünk. Ugyanis a károsultat terhelő kötelezettségek közül a kárenyhítési kötelezettség különös helyet foglal el. Ebben az esetben véget ért a károkozás folyamata, a kár bekövetkezett; a károsulti magatartás ezek után képezi a vizsgálat tárgyát.

A hatályos Ptk. – a fogalom megtartása mellett – bizonyos szempontból más alapokra helyezte a megközelítést. A korábbi változatok és javaslatok után (Szerkesztőbizottsági Javaslat és 2009. évi CXX. törvény) az új Ptk. egyértelmű iránymutatást ad a jogalkalmazó számára. Szövegszerűen megjelenik a közrehatás kifejezés – amelyet a korábbi joggyakorlatból eddig is levezethettünk –, valamint a törvény meghatározza a követendő sorrendet a kármegosztás során: felróhatóság, közrehatás, egyenlő arány („felezés”). A fogalmat Grosschmid vezeti be, amikor rögzíti: „... az önhibás károsult nem felese a másoknak a hibában, hanem egyszerűen saját magának a megrontója.” Ezt a sorrendet követi a Ptk. a közös károkozás esetén a károkozók belső viszonyának meghatározásakor is.

A vizsgálat során arra a kérdésre keresi a szerző a választ, hogy helyes-e az az álláspont, mely szerint a károsult ilyen helyzetekben károkozó is lesz egyben.

Tóth Hilda

Az üzemi balesetek kártérítési jogának változásai avagy módosul e a munkáltató helytállási kötelezettsége a károkozása esetén?

És tovább folytathatnám azzal - a tudományos életben egyébként már sokszor elhangzott kérdéssel – ... és ha igen miért nem?

Számos kiváló munkajogi kollegám foglalkozott már a munkáltatói kártérítés 2012. július 1-jét követően megváltozott szabályaival, jogintézményeivel. E témát egy 2014-ben megszületett doktori értekezés is igen alaposan körbejárta (Sipka Péter Máté). A tanulmányok szinte egyöntetűen jutottak arra a következtetésre, hogy a munkáltatói felelősség a módosítás kapcsán szűkülhet egy károkozás esetén, pl. munkahelyi baleset során.

A működési körön kívül eső ok kimentésként jelent meg a korábban hatályban volt Mt-ben, e fogalom helyett a kimentést a munkáltató számára az ellenőrzési körön kívül eső ok adhatja majd. Ehhez kapcsolódik az a - továbbra is - konjunktív feltétel, amely alapján csak az a munkáltató mentesül a – még mindig szigorú, objektív alapú – kártérítési felelősség alól, amelynek ezzel a körülménnyel nem kellett számolnia és nem volt elvárható, hogy a károkozó a körülmény bekövetkezését elkerülje vagy a kárt elhárítsa.

A munkáltatói kártérítési felelősség továbbra is alapvetően a teljes reparációt helyezi előtérbe, vagyis a munkáltatónak a munkavállaló valamennyi felmerülő kárát meg kell térítenie. A módosítás kapcsán a munkáltatók számára csekélyebb összegű kártérítést megfizetését jelentheti az az új szabály, amely alapján nem kell azt a kárt megtéríteni, amelynek bekövetkezése a károkozás idején nem volt előrelátható.

Nem vitatjuk, hogy az új jogintézmények okozhatnak némi fejtörést a jogalkalmazás és jogértelmezés kapcsán. Azonban ki kell hangsúlyozni azt, hogy a bírói gyakorlat továbbra is alkalmazza az MK 29. számú állásfoglalást, tekintettel arra, hogy ezen állásfoglalást nem helyezték hatályon kívül. Az állásfoglalás b) pontja rögzíti például, hogy abban a kérdésben, hogy a kárt előidéző ok az adott esetben a munkáltató működési körébe esik-e, figyelemmel kell lenni a végzett munka jellegére és a munkavégzés körülményeire is. A kárt előidéző ok akkor minősül a munkáltató működési körén kívül esőnek, ha az független a munkáltató tevékenységétől, tehát ha az előidéző ok és a munkáltató tevékenysége között nincs okozati összefüggés.

Az elmúlt 4 évben a bírói gyakorlat változatlanul alkalmazta ezt a megközelítést – vonatkozó jogszabály hiányában - az ellenőrzési kör fogalmára is.

A jogalkotói szándék tehát az volt a munkáltatói kártérítési felelősség kapcsán, hogy valamelyest csökkenjen a munkáltatói felelősségre vonhatóság pl. egy üzemi baleset kapcsán. Az elmúlt négy év bírói gyakorlata alapján egyértelműen nem látszik megvalósulni ez a szándék, azt gondoljuk, hogy akár 10-15 évnek is el kell telnie ahhoz, hogy kimutatható legyen bármilyen változás.

Kenderes György: Gondolatok és felvetések az új Munka Törvénykönyve általános rendelkezéseihez és felelősségi szabályaihoz. *Gazdaság és Jog*, 2013/9;

Kiss György: Konceptióváltás a magyar munkajogban? Megjegyzések a 2012. évi I. törvényhez. Az új Munka Törvénykönyve dilemmái c. konferencia utókiadványa (szerk. Kun Attila);

Kun Attila: Az előreláthatósági szabály, új elem a munkajogi kártérítési felelősség rendszerében. *Lex HR&Munkajog* 2012/7-8.; *Nádas György:* Működési kör vagy ellenőrzési kör, a kimentés megváltozott szabályai. *HR&Munkajog* 2013/10.; *Prugberger Tamás:* A magyar munka és közszolgálati jogi reform európai kitekintéssel. Novotni Alapítvány, Miskolc 2013.

Sipka Péter Máté: A megváltozott munkáltatói felelősség kollíziója a munkavédelem és a társadalombiztosítás szabályaival Magyarországon

Tóthné Majoros Tünde

A gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének felelősségi kérdései

A vezető tisztségviselők felelősségi rendszere alapjaiban változott meg az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével. A gazdasági társaságokra vonatkozó joganyag Ptk.-ba integrálása számos kérdést vetett fel e témakör kapcsán, amelyeket a jogtudomány már a kódex hatálybalépését megelőzően és azóta is töretlenül igyekszik megválaszolni, az álláspontokat ütköztetni, ám a hatályos szabályokon nyugvó bírói gyakorlat hiányában csak sötétben tapogatózásnak tűnhetnek az elméleti fejtegetések.

A vezető tisztségviselő felelősségének három irányát különböztethetjük meg a hatályos szabályok alapján. (1) Felel egyrészt a jogi személlyel (gazdasági társasággal) szemben, ha magatartása folytán azt kár éri. E felelősségi helyzetre a Ptk. egy utaló szabályt tartalmaz, amely erre az esetre a kontraktuális kárfelelősségi szabályokat rendeli alkalmazni. Ennek nehézségeiről számos jogtudományi cikk, tanulmány tett már említést, ám a jogalkotó a 2016 nyarán hatályba lépő Ptk.-módosítással érintetlenül hagyta ezeket a normákat, és a bírói gyakorlatra bízta a jogalkalmazás nehézségeinek megoldását. A (2) irány a vezető tisztségviselő külső felelősségéhez kapcsolódik: a harmadik személyeknek okozott károk esete, amely nagy port kavart már a Ptk. hatálybalépését megelőzően is. Ez a felelősségi szabály (Ptk. egykori 6:541. §-a) a jogi személy fennállása alatt a vezető tisztségviselő harmadik személyeknek való károkozására a jogi személy és a vezető tisztségviselő egyetemleges felelősségét mondta ki. Ez a deliktuális alapú norma olyan jogértelmezési lavinát indított el, amely egyesek szerint a vezető tisztségviselő közvetlen perelhetőségét teremtette volna meg olyan esetekben, amikor ügyvezetési tevékenysége körében jár el. A jogalkotó szándéka azonban nem ez volt., hanem inkább az, hogy - kissé szélsőséges élethelyzetekben - amikor a vezető tisztségviselő deliktuális alapú (tehát szerződéses kapcsolatot nélkülöző) károkozására ügyvezetési pozíciója, vezető tisztségviselői jogviszonya teremt alkalmat, akkor ne lehessen azt a jogi személynek betudni, hanem a vezető tisztségviselő is közvetlenül felelőssé tehető legyen. A helyes jogértelmezés érdekében a jogalkotó ezt a szabályt hatályon kívül helyezte, és a 3:24. §-ába (2) bekezdésként iktatta be azt a normát, amely mind rendszertanilag, mind tartalmilag ide illeszkedik igazán, pontot téve ezzel a korábbi 6:541. §-sal kapcsolatos vita végére.

A kutatás témája azonban nem ezek a már több irányból megvilágított esetkörök, hanem a vezető tisztségviselő felelősségének (3) iránya: a hitelezőkkel szembeni kártérítési felelősség. A kutatás aktualitását az adja, hogy a wrongful trading felelősség anyagi jogi magját tartalmazó (?) Ptk. és a többletfeltételeket, illetve eljárási szabályokat megállapító külön törvények (Ctv. és Cstv.) viszonyát a jogalkotó nem rendezte, így a jogirodalomban megjelentek ellentétes álláspontok azt illetően, hogy a Ptk. 3:118. § önálló igényérvényesítési jogcímet ad-e a hitelezők kezébe. A vezető tisztségviselő csalárd gazdálkodásának jogkövetkezménye a harmadik Gt.-vel (2006. évi IV. törvény) került be a magyar jogba, s bár angolszász jogtörténeti gyökerei messzire nyúlnak, hazai jogunkban mindössze egy évtizedes múltra tekint vissza. Ez az idő azonban elegendőnek bizonyult arra, hogy a bírói gyakorlat kialakítsa e speciális kártérítési felelősség és per főbb sarokpontjait, megadja a normákban lévő fogalmak tartalmát, és így egységes ítélkezési gyakorlat alakulhasson ki. Az új Ptk. hatálybalépése megkérdőjelezi mindazt, amit eddig biztosan tudtunk. A 3:118. § a régi Gt. 30. § (3) bekezdéséhez látszólag hasonló szabályt fogalmaz meg, ám néhány különbözőség miatt

egyeselek eljutottak arra a következtetésre, hogy a Ptk. önálló jogcímet jelent a Cstv.-hez és a Ctv.-hez képest. Ezek az érvek:

- a Ptk. nem utal a külön törvényekre, úgy, ahogy a régi Gt. tette, így nem teremt kapcsolatot a Ctv.-vel és a Cstv.-vel,
- szerződésen kívüli kárfelelősséget említ,
- a hitelezői érdekek figyelembevételét követeli meg a vezető tisztségviselőtől, míg a régi Gt. a hitelezői érdekek elsődlegességét várta el,
- a Ptk. szövege azt sugallja, hogy a hitelezők teljes kielégítetlen követelésüket követelhetik a vezető tisztségviselőtől, míg a régi szabályok alapján csupán arányos kiegészítést remélhettek a felszámolási vagyomból nekik jutó részhez.

Ez a jogértelmezés azonban olyan utat nyitna meg a hitelezők előtt, amelyet a jogalkotó semmiképpen nem kívánhatott. Így a szerző arra vállalkozik, hogy e jogintézmény mibenlétének elemzésével, a régi és hatályos szabályok egybevetésével és legfőképpen, ellenérvek gyűjtésével bebizonyítsa, hogy a Ptk. csak a wrongful trading felelősség alapját teremti meg, a cizellálást a külön törvényekre bízva, így ezeket továbbra is egységükben kell szemlélni, értelmezni és legfőképpen: alkalmazni.